

Рајна М. Драгићевић
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за српски језик
са јужнословенским језицима

УДК: 371.3::811.163.41
371.3::81'242
371.214:811.163.41

НЕКА ПИТАЊА ОРГАНИЗАЦИЈЕ НАСТАВЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА КАО ВАЖАН ФАКТОР ОЧУВАЊА ИДЕНТИТЕТА СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КУЛТУРЕ

Апстракт: У раду се упоређује настава Српског језика и књижевности у Србији са наставом матерњег језика у иностранству. Наводе се статистички подаци у вези са бројем часова, изучавањем матерњег језика и књижевности као једног или као два раздвојена предмета и у вези са садржајима планова и програма. На крају рада се наводи листа предлога за побољшање организације наставе Српског језика и књижевности у Србији по угледу на нека добра решења из иностранства.

Кључне речи: настава Српског језика у Србији, настава матерњег језика у иностранству.

1. УВОД

Тема којој је посвећено ово истраживање сама се наметнула јер сам у истом дану добила позив за округли сто у Српској књижевној задрузи о идентитету српског језика и културе и писмо од моје бивше студенткиње, сада професора Медицинске школе у Шапцу, мр Татјане Јовановић. Колегиница ме је обавестила о томе да од почетка следеће школске године ступа на снагу одлука Министарства просвете да се у медицинским школама у Србији број часова Српског језика смањи са 3 часа на 2 на недељном нивоу. Образложење за овај потез надлежни су пронашли у потреби да се смањи број општеобразовних предмета у корист ужестручних. Смањен је, дакле, број часова, али се програм уопште није променио. Очекује се од наставника да испредају, а од ученика да савладају исту количину градива за два часа недељно колико је до сада било предвиђено за три часа у току недеље.¹

¹ Тако, на пример, у оквиру оног сегмента програма који се тиче реализма остаје исти број писаца и дела, али је уместо досадашњих 30 часова за ту област предвиђено 20.

Оваква решења, без стида и преиспитивања, названа су реформом, речју која толико обећава и буди наду.

Уследила је реакција Друштва за српски језик, катедара за српски језик и за књижевност Филолошког факултета Универзитета у Београду, Матице српске, Завода за унапређивање образовања и васпитања, као и других надлежних институција. Председник Друштва за српски језик проф. др А. Милановић изјавио је да је недопустиво да Српски језик и страни језици буду подједнако заступљени у средњим стручним школама. Многи угледни универзитетски професори, као што су проф. др А. Јовановић и проф. др М. Ковачевић, изнели су у медијима оштре критике на рачун ове одлуке.

Под тим притиском, Министарство је променило ову, по свему, непримерену одлуку.

У многим (скоро свим) изјавама и критикама на рачун Министарства и овако накарадно схваћене реформе, стручњаци су као важан аргумент наводили чињеницу да се у школским системима свих европских земљама води много више бриге о матерњем језику него што се то чини у српском образовном систему.

Тај податак се често може чути, а мене је заинтересовало колико је то стварно тачно. Ако јесте, можемо ли нешто преузети из страних курикулума? Ниједан појединац не може сâм, „из главе” реформисати образовни систем нити било који систем у Србији, иако се то код нас често ради. Очигледан доказ је и реформа у средњим стручним школама. Наравно, треба бити критичан према решењима из иностранства. Реформе се не могу спроводити преузимањем и примењивањем свега што долази из других земаља, али туђа решења треба имати у виду.

2. БРОЈ ЧАСОВА МАТЕРЊЕГ ЈЕЗИКА

Пре свега сам се заинтересовала за број часова матерњег језика у школама у иностранству. Хтела сам да проверим како је могуће да се у другим земљама учи по 9 или 10 часова матерњег језика, како се код нас често може чути (а неке колеге наводе и бројку од фантастичних 12 часова Француског језика недељно у Француској) и какве реперкусије такав приступ доноси на учење осталих школских предмета у осталим земљама, тј. уче ли деца у иностранству још неки предмет осим матерњег језика. Напомињем да су сви подаци које ћу навести у овом раду преузети са званичних сајтова министарства просвете различитих земаља.²

² Велику захвалност у тумачењу података који се односе на наставу матерњег језика у иностранству дугујем својим колегама и пријатељима: др Људмили Поповић (за украјински), др Никити Супрунчуку (за белоруски), др Ани Вујовић (за француски), др Данку Шипки (за енглески у америчким школама), др Мотокију Номаћију (за јапански), др Марији Ђинђић (за

Решења су у различитим земљама разнолика, али оно што се може извући као закључак гласи да је број часова матерњег језика у нижим разредима основне школе далеко већи него у Србији, да је код нас и у иностранству приближно исти број часова у вишим разредима основне школе, а да је број часова у српским и страним средњим школама изједначен.

Табела 1: Број часова матерњег језика у нижим разредима основне школе

	I разред	II разред	III разред	IV разред
Србија	5	5	5	5
Украјина	5	5	5	5
Белорусија	6	6	6	6
Мађарска	8	8	8	7
Русија	9	9	8	7
Турска	10	10	8	8
Француска	10	10	10	10

Ситуација у Украјини и Белорусији је слична српској, али се она може објаснити обавезном наставом Руског језика, но у свим другим земљама број часова матерњег језика знатно је већи него у Србији. Проф. Анте Бежен са Учитељског факултета у Загребу (забринут због тога што се у Хрватској број часова Хрватског језика у нижим разредима основне школе смањује са 6 на 5) истраживао је сатницу матерњег језика у нижим разредима основне школе у 15 европских земаља и закључио да ни у једној од њих број часова матерњег језика није мањи од 6, а просек је 7 часова недељно. Ово је сасвим разумљиво када се има у виду да се ученици описмењавају у прва четири разреда основне школе. То значи да би свака следећа реформа школства у Србији морала под-разумевати и повећавање броја часова Српског језика у нижим разредима основне школе. Посматрано из европске перспективе, имало би смисла, и не би било необично, *гуилирајши* број часова.

Као илустрација за чињеницу да се у неким земљама посвећује завидна пажња очувању великог броја часова матерњег језика, може послужити актуелан језички проблем у Руској Федерацији. Наиме, у нижим разредима основне школе у Руској Федерацији учи се у просеку 8 часова Руског језика и књижевности годишње. Међутим, у Републици Татарстан, донесени су закони „Образованији” и „О государственных языках Республики Татарстан и других языках в Республике Татарстан”, по којима је број часова Руског језика преполовљен у корист Татарског језика и књижевности. Сада се тамо учи 5

турски), др Марији Циндори Шинковић (за мађарски), мр Наташи Ристивојевић (за шведски, норвешки и фински), др Барбари Штебих Голуб (за хрватски), др Анети Ђуровић (за немачки).

часова Руског и 5 часова Татарског недељно. Све руске новине су у току целе 2013. године извештавале о угрожености руског језика у Татарстану јер са 5 часова недељно у нижим разредима основне школе, када деца тек уче да читају и пишу, неће моћи да савладају неопходне основе руског језика. У ову тему укључио се и председник В. Путин, који је захтевао да се не смањује број часова Руског језика у Татарстану. Чини се као да су и у Србији на снази татарстански закони који прописују 5 часова Српског језика недељно и који нас спутавају у повећавању фонда часова у нижим разредима основне школе.

Као што је већ речено, број часова матерњег језика у вишим разредима основне школе и у средњој школи (прецизније, у гимназији) не разликује се превише у Србији и у другим земљама.

Табела 2: Број часова матерњег језика у вишим разредима основне школе

	V разред	VI разред	VII разред	VIII разред
Србија	5	4	4	4
Мађарска	4	4	3	3,5
Украјина	4	4	4	4
Белорусија	5	5	4,5	4,5
Словенија	5	4	4	4
Француска	4 или 5	4 или 5	4 или 5	4 или 5
Турска	6	6	5	5
Русија	8	8	7	5

У српским гимназија на друштвеном смеру има највише часова Српског језика, нешто је мање часова на природном смеру, а још мање у четворогодишњим средњим стручним школама (Табела 3).

Табела 3: Број часова Српског језика и књижевности у четворогодишњим средњим школама у Србији

	I разред	II разред	III разред	IV разред
гимназија (друштвено-језички смер)	4	4	5	5
гимназија (природно-математички смер)	4	3	3	4
четворогодишња средња стручна школа	3	3	3	3

За сваку осуду је чињеница да се подударују наставни програми из области Српског језика на друштвено-језичком и природно-математичком

смеру у гимназији, иако је број предвиђених часова мањи на природно-математичком смеру. На основу тог податка, као и на основу идеје реформатора средњих медицинских школа да смање број часова са 3 на 2, а да градиво остане потпуно исто, закључујемо да се олако и неплански односимо према броју часова потребном за испуњавање одређених програмских садржаја, што је велики проблем наших наставних програма који се претрпавају до границе пуцања система.

Табела 4: Број часова матерњег језика у средњим школама

	I разред	II разред	III разред	IV разред
Белорусија	3,5	4	4	/
Украјина	4	4	4	/
Француска	4	4	4	4
Словенија	4 или 5	4 или 5	4 или 5	4 или 5
Турска	5	5	5	5
Русија	5	5	6	/

Напомена: У Русији, Украјини и Белорусији доуниверзитетски образовни циклуси трају 11 година

Из табела у којима је представљен број часова матерњег језика у вишим разредима основне школе и у гимназији види се да ситуација у Србији није драстично лошија него у другим земљама. Међутим, јасно је и то да треба повећати број часова на 5 (или бар на 4) у све четири године на оба гимназијска смера и у стручним школама, а да никако не треба допустити смањивање броја часова. План да се недељни фонд часова у медицинским средњим стручним школама смањи са 3 на 2 заиста би представљао европски преседан. У вези са начинима повећавања броја часова могли бисмо се угледати на белоруски и мађарски модел (који је у Србији за сада потпуно непримењиван), а он подразумева могућност да број часова из једног предмета не мора бити изједначен у оба полугодишта.

Поставља се питање како повећати број часова Српског језика, а да то не изазове протесте надлежних за остале школске предмете. Решење је у томе да се јавно (можда и службено) пропише другачији статус Српског језика, и то по угледу на ситуацију у Русији. Наиме, Српски језик се убраја у општеобразовне предмете, и као такав, у медицинским средњим школама требало је да буде скрајнут у корист ужестручних предмета. Међутим, Српски језик не треба да се третира као општеобразовни предмет. На сајту руског Министарства просвете, у документу који носи назив *Методичко писмо (Методическое письмо о преподавании учебного предмета „Русский (родной) язык” в условиях введения федерального компонента государственного стандарта общего образования)* који садржи државни стандард општег образовања Руске Феде-

рације, наглашава се појам *најпирегмејносии* Руског језика, тј. напредметна функција курса матерњег језика. Тај школски предмет има улогу да развије код ученика све основне функције језика и мишљења: комуникативну, интелектуалну, информациону, организациону. Овакав напредметни статус Руског језика у школи омогућава да се у руским школама подразумева да у настави доминира Руски језик. Никома није необично што у првом разреду основне школе постоји 9 часова Руског језика и књижевности, а 4 часа Математике, 3 часа Физичке културе, 2 часа Природе и друштва и по један час Музичког, Ликовног и Техничког образовања. У петом разреду основне школе, предвиђено је 8 часова Руског језика и књижевности, а 5 часова Математике, 3 часа Енглеског језика, по 2 часа Историје, Биологије и Техничког образовања и по један час Основа православне културе, Музичког и Ликовног образовања.

У Србији се стално успоставља паралела између Српског језика и Математике и инсистира се на истом броју часова из ова два предмета. Овај руски пример показује нам да, не умањујући изузетан значај наставе Математике, убедљиву предност ипак треба дати Српском језику као напредметном курсу. Задатак надлежних за питање статуса Српског језика у школи јесте да се изборе за његов напредметни статус.

Као пример лошег (тј. за српске услове неприхватљивог и непрепоручљивог) решења у вези са недељним фондом часова матерњег језика наводимо случај Шведске. У Шведској је, наима, пре 2012. године, у гимназијама било предвиђено 3 часа Шведског језика недељно, а у другој и трећој години свега 2. Од 2012. године, свакој школи је дозвољено да сама одлучује колико ће се часова држати за сваки предмет. На националном нивоу су постављени само циљеви и оквирни садржај курсева, а школама је остављена слобода да се организују како желе. Од тада се води жестока дебата о томе и многи наставници сеprotиве таквој организацији, али власт за сада не показује намеру да промени систем. Међутим, анархија у шведском систему је ипак само привидна, што показује чињеница да постоји законски минимум од 1.300 часова Шведског језика у основној школи током целог школовања, а гарантовани број часова из свих предмета износи 6.665. Ако се узме у обзир да шведска основна школа има 10 разреда и да школска година траје 178 дана, закључујемо да су шведски наставници дужни да одрже око 3,5 часа недељно. Према речима А. Бежена (2012) донекле сличан систем постоји и у Холандији, у којој наставници „*prilagođavaju satnicu intelektualnim dostignućima djece.*” Преостаје нам да се понадамо да се овај систем неће раширити по целој Европи, јер отвара могућности за различите типове лоших интерпретација и решења.

3. РАЗДВАЈАЊЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

Следеће важно питање чије се решавање намеће када се прегледају курикулуми за наставу матерњег језика у иностранству јесте умесност раздвајања наставе Српског језика од наставе Књижевности. Познато је да се у српским основним школама значајна предност даје настави граматике, а да се у средњим школама упадљиво више негује књижевност, док је настава језика занемарена. То није добро. Овим питањем се повремено баве стручњаци за српски језик и књижевност. Посебно је активан у томе проф. М. Ковачевић, који је више пута покретао ово питање (исп. Ковачевић 2012). Када се узме у обзир настава Српског језика и књижевности и у основној и у средњој школи, чини се да је већа пажња посвећена књижевности него језику и да су зато професори Српског језика већи заговорници раздвајања језика и књижевности него професори Књижевности. Ово питање је на различите начине решено у иностранству. Случајни узорак показује да је ситуација подељена (Табела 5).

Табела 5: Матерњи језик и књижевност као један или као два школска предмета

	Матерњи језик и књижевност као један школски предмет	Матерњи језик и књижевност као два школска предмета
Србија	+	
Белорусија		+
Украјина		+
Русија		+
Француска	+	
Јапан	+	
Мађарска	+	
Немачка	+	
Турска	+	+
	у основној школи	у средњој школи

Нама се чини да би од раздвајања језика и књижевности користи имале обе дисциплине и да их свакако треба раздвојити.³ Ако би се предмети раздвојили, пружио би се већа шанса настави језика и књижевности да се њихов укупан фонд часова повећа. Према искуствима колега из источнословенских земаља који су у току свог школовања слушали раздвојену наставу матерњег језика и књижевности, рекло би се да су од тако конципиране наставе обе дисциплине профитирале и квалитативно (у смислу формирања уобличених, повезаних курсева уместо неповезаних парчића) и квантитативно (у смислу увећања броја часова обе дисциплине понаособ). Ако не постоји другачија

³ У финским гимназијама се настава језика и књижевности дели у чак 6 обавезних предмета и три изборна курса. Ево назива неких од тих предмета: Језик, текст и интеракција, Структура и значење текста, Текст, стил и контекст, Језик, књижевност и идентитет итд.

могућност, могли бисмо применити и турски модел по којем се предмет дели тек у средњој школи, а у основној школи се турски језик и књижевност изучавају у оквиру једног предмета.

Ако би се настава Српског језика и Књижевности раздвојила, у нижим разредима основне школе требало би да постоји више часова језика него књижевности, а у вишим разредима основне школе и у средњој школи, број часова из обе дисциплине требало би изједначити. Такво решење, међутим, није општеприхваћено у земљама у којима се матерњи језик и књижевност уче као два предмета, а предност се углавном даје језику у односу на књижевност (Табела 6).

Табела 6: Број часова матерњег језика и књижевности у земљама у којима су ти предмети раздвојени

	Руски језик	Књижевност (Русија)	Украјински језик	Књижевност (Украјина)	Белоруски језик	Књижевност (Белорусија)	Турски језик	Књижевност (Турска)
1. разред основне школе	5	4	3	2	3	3	10	
2. разред основне школе	5	4	3	2	3	3	10	
3. разред основне школе	5	3	3	2	3	3	8	
4. разред основне школе	5	2	3	2	3	3	8	
5. разред основне школе	6	2	2	2	3	2	6	
6. разред основне школе	6	2	2	2	3	2	6	
7. разред основне школе	5	2	2	2	2	1/2	5	
8. разред основне школе	3	2	2	2	2	2/1	5	
1. разред средње школе	2	3	2	2	2	1/2	2	3
2. разред средње школе	2	3	2	2	1/2	2/1	2	3
3. разред средње школе	3	3	2	2	2/1	1/2	2	3
4. разред средње школе	/	/	/	/	/	/	2	3

Напомена. Коса црта у делу табеле који се односи на Белорусију означава различиту ситуацију у 1. и 2. полугодишту

Задивљује и инспирише број часова Руског језика и Књижевности (а посебно Руског језика). Још више задивљује чињеница да Руси нису задовољни бројем часова матерњег језика и да је за питање Руског језика и књижевности заинтересован и сам председник Русије В. Путин, који је 21. новембра

2013. године изјавио да је неопходно повећати број часова руског језика и књижевности, нарочито у старијим разредима. За те предмете издвојено је премало часова, рекао је Путин и додао да се у данашње време руском језику и књижевности даје број часова, „несразмеран њиховом значају”. Новине преносе и разговор Путина са удовицом А. Солжењичина, у којем она моли Путина да искористи свој утицај да се повећа број часова Књижевности у руским школама са 2 или 3 на 5. У нашим условима, необично је да се врх државе бави питањем наставе Српског језика у школама, а пример са Путином наводимо како бисмо указали на чињеницу да државници који су много заузетији од српских имају довољно слуха за важност овог питања.

4. НАСТАВНИ САДРЖАЈИ У ВЕЗИ СА МАТЕРЊЕМ ЈЕЗИКОМ

На самом крају задржаћемо се у најгрубљим цртама и на питању наставних садржаја који се тичу матерњег језика. У неким земљама планови и програми за матерњи језик (као и за друге предмете) нису централизовани. Тако је, на пример, у Мађарској, Немачкој, Америци. Свака школа или, у бољем случају, регија, на основу општих смерница, саставља план и програм. У Америци су за то задужени школски одбори. Свака школа има школски одбор који може, али не мора, да се удружује са другим школским одборима. Постоји савезно Министарство за образовање, као и републичка министарства. Републичко министарство издаје препоруке за стандарде, али то су само препоруке. Квалитет школе се рангира на основу успеха ученика на стандардизованим тестовима. Слично је и у Немачкој, па се, тако, већ годинама испоставља како највише успеха постижу ученици из баварских школа.

Имајући у виду ситуацију у нашим школама, регионима и држави, чини се да не би требало журити са децентрализацијом. Напротив. Из овога закључујемо да савремено школство у свету тежи ка децентрализацији садржаја наставних предмета, па чак и ка слободи самосталног одређивања недељног фонда часова. За нас је још увек рано да се прикључујемо тим процесима.

Следеће питање је садржај централизованих планова и програма. У вези са тим постоје видљиве разлике. Наши планови и програми који се односе на Српски језик слични су, на пример, са руским плановима и програмима. То значи да има превише садржаја из граматике, а премало из језичке културе. Скандинавски планови и програми (прегледали смо норвешки и фински) готово да уопште не садрже граматiku. Усредсређени су на сналажење у тексту – разумевање текста, извлачење поруке из текста, значење лексема у контексту, развијање стратегија за разумевање прочитаног, састављање усменог или писменог саопштења, критичку интерпретацију текста, улогу параграфа

и поглавља, препознавање сопственог стила учења, стратегије слушања усменог саопштења, активно слушање, концентрисано слушање, функционалне стилове у финском, општу језичку ситуацију у финском језику итд. Велика се пажња посвећује односу између књижевности, позоришта и филма. Читајући садржаје из овог програма намењеног финским основцима, постаје јасно због чега фински ученици постижу високу позицију у успешном решавању Пиза-тестова, а наши ученици ниску. Пиза-тестови су, у ствари, усклађени са начином на који се код њих деца подучавају и проверавају стечена знања. Та знања која се тичу сналажења у тексту јесу функционална, али и граматичка знања су функционална. Граматички систем је апстрактан и овладавање њиме подразумева развој неких стратегија из домена апстрактног мишљења. Чини се да не треба застрањивати ни у једном смеру и да подједнако треба развијати наставу граматике и наставу језичке културе, тј. треба смањити број часова предвиђених за граматiku, а повећати број часова језичке културе, тј. од српског и финског програма требало би направити један. У нашим условима, такав приступ био би најадекватнији. Можда добар пример за ту комбинацију граматике и језичке културе (која у највећој мери подразумева обраду текста) проналазимо у француским плановима и програмима. Чини се да се на њих треба угледати.

Француски планови и програми (као и неки други, рецимо, норвешки и фински) уводе нас, међутим, у један нови проблем у вези са којим треба размислити. Наиме, у њиховим програмима подразумева се да деца на часовима матерњег језика уче да се користе компјутерима и да компјутерски обрађују текст. У нашим школама, основна знања из те области још увек се стичу на часовима информатике. Поставља се питање који је од ова два предмета матични за стицање компјутерске писмености и шта ће нам будућност донети у вези са чињеницом да се у савремено доба све мање текстова пише руком на папиру.

5. ЗАКЉУЧАК

Из свега овога закључујемо:

А) Треба се изборити за натпредметни статус Српског језика као школског предмета (по угледу на Русију).

Б) Број часова Српског језика треба обавезно повећати у нижим разредима основне школе – не би било претерано чак ни ако би се дуплирао њихов број (као у многим европским земљама).

В) Треба раздвојити наставу Српског језика од наставе Књижевности (као у Русији, Белорусији, Украјини, Турској итд.); вероватно још увек нисмо спремни за велики број курсева из ових области (као што се то ради, на пример, у Америци и Финској).

Г) У нижим разредима основне школе број часова Српског језика треба да буде већи од броја часова Књижевности, а касније тај број треба изједначити (као у Украјини).

Д) Увећати (ако је то могуће) број часова Српског језика у вишим разредима основне школе и у средњим школама; ако то није могуће, имати у виду да је то неоствариво и у иностранству.

Ђ) Наставу Српског језика још увек не треба децентрализовати (као у Америци, Немачкој, Мађарској).

Е) Планове и програме реформисати тако што би се смањио број часова и наставних јединица посвећених граматици, а увећао удео садржаја из језичке културе; садржаје из језичке културе усагласити са финским и норвешким моделом; угледати се и на француске програме који садрже правилну меру свих ових садржаја.

Ж) Размислити о наставним садржајима који су у вези са компјутерском обрадом текста.

ЛИТЕРАТУРА

Бежен 2012: Ante Bežen, Hrvatski učenici o svom jeziku uče najmanje u Europi, *Slobodna Dalmacija*, 1. jun 2012: <http://slobodnadalmacija.hr/Hrvatska/tabid/66/articleType/ArticleView/articleId/176433/Default.aspx>

Јовановић Симић 2014: Јелена Јовановић Симић, О појму *мајерњи језик* и о српском матерњем језику, *Књижевност и језик* (у штампани), Београд: Друштво за српски језици књижевност.

Ковачевић 2012: Милош Ковачевић, Статус српског језика на српским универзитетима, *Филологија и универзитет*, зборник радова, Наука и савремени универзитет 1, Ниш: Филозофски факултет, 13–26.

Методичко писмо: *Методическое письмо о преподавании учебного предмета „Русский (родной) язык” в условиях введения федерального компонента государственного стандарта общего образования*: www.ed.gov.ru.

Милановић 2014: Александар Милановић, Српски уче као страни, *Вечерње новости*, 14. април 2014: <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/drustvo/aktuelno.290.html:487389-Srpski-uce-kao-strani>

Руски језик у Русији:

Програм рада за 1. разред: <http://nsportal.ru/nachalnaya-shkola/russkii-yazyk/rabochaya-programma-po-russkomu-yazyku-1-klass-po-fgos>

Програм рада за 5. разред: http://www.school13-72.ru/tekst_dok/RP_hylgina.pdf

Програм рада за 10. разред: <http://nsportal.ru/shkola/russkii-yazyk/library/rabochaya-programma-po-russkomu-yazyku-dlya-10-klassa-k-uchebniku-golts>

Програм рада за 11. разред: <http://nsportal.ru/shkola/russkii-yazyk/library/rabochaya-programma-po-russkomu-yazyku-11-klass-uchebnik-i-vlasenkova-l>

Таблице са бројем часова Руског језика и других школских предмета у Русији:
http://anst-school.narod.ru/Doc/tab1_s_perech_predm2012-2013.docx

Мађарски језик у Мађарској:

http://venkerti.hu/docs/tanterv_alt/helyi_tanterv.pdf

<http://www.toalmas.hu/iskola/doc/tanterv.pdf>

Белоруски језик у Белорусији:

Министарства адукације Републике Беларусь: edu.gov.by

Нацњаналны институт адукације Републике Беларусь: <http://adu.by/>

Енглески језик у Америци:

Сајт једног америчког школског одбора: <https://www.tuhsd.k12.az.us/>

Сајт једног америчког удружења школских одбора: <https://www.azsba.org/>

Савезно и републичко министарство образовања у САД: <http://www.ed.gov/>, <http://www.azed.gov/>

Предлог стандарда за средње школе у Аризони: <http://www.azed.gov/azccrs/elastandards/9-12/>

Руски језик у Татарстану

Руски језик у Татарстану 2013: „Разрешить Русский язык в России!” *Национальный проект: Умная школа*: <http://xn----7sbb3bfchl3b4c4d.xn--p1ai/blog/2234/n869/>

Путин о руском језику у Татарстану 2013: „Защитите русский язык в Республике Татарстан!”, *Народная инициатива*, 6. 12. 2013: <http://ni.kprf.ru/n/1282/>

Путин о повећавању часова руског језика 2013: „Президент призвал увеличить количество часов изучения русского языка и литературы в старших классах”, *Кларк*, 21. 11. 2013: <http://www.klerk.ru/boss/news/345973/>

Путин и Н. Солжеицина 2012: „Путин обсудит с Минобрания количество часов литературы в школе”, *Риановости*, 5. 11. 2012: <http://ria.ru/society/20121105/909538017.html>

Француски језик у Француској:

Основна школа: http://www.education.gouv.fr/bo/2008/hs3/programme_CP_CE1.htm

Основна школа: http://www.education.gouv.fr/bo/2008/hs3/programme_CE2_CM1_CM2.htm

Колеж: http://media.education.gouv.fr/file/special_6/21/8/programme_francais_general_33218.pdf

Гимназија: <http://www.education.gouv.fr/cid52692/les-enseignements-de-la-classe-de-seconde.html>

Јапански језик у јапанским школама:

Основна школа: http://www.mext.go.jp/a_menu/shotou/new-cs/youryou/syo/

Средња школа: http://www.mext.go.jp/a_menu/shotou/new-cs/youryou/chu/

Висока школа: http://www.mext.go.jp/component/a_menu/education/micro_detail/_icsFiles/afieldfile/2010/12/28/1282000_02.pdf

Норвешки језик у Норвешкој:

<http://www.udir.no/>

Шведски језик у Шведској:

<http://www.skolverket.se/>

Фински језик у Финској:

Гимназија: <http://www.oph.fi/>

Основна школа: http://www.oph.fi/download/47675_POPS_net_new_2.pdf

Турски језик у Турској:

Основна школа: <http://ikgm.meb.gov.tr/upload/TTK%C3%A7izege.pdf>

Средња школа: http://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_09/05092630_ogmhd20122013.pdf

Rajna M. Dragičević

University of Belgrade

Faculty of Philology

Department of the Serbian Language with South Slavic Languages

THE ORGANIZATION OF TEACHING SERBIAN LANGUAGES AS AN IMPORTANT FACTOR FOR PRESERVATION OF THE IDENTITY OF SERBIAN LANGUAGE AND CULTURE

Summary: The paper compares the techniques of teaching Serbian language and literature in Serbia with the ones of the mother tongue abroad. It presents statistical data on the number of hours per course, curricula, and whether the native language and literature is taught as one course or as two separate courses. Paper ends with the list of suggestions for improving the organization of teaching Serbian language and literature in Serbia following the examples of some good solutions from abroad.

Keywords: teaching Serbian language in Serbia, the teaching of the mother tongue abroad.